

NEJSTARŠÍ PEČETI ŠLECHTY ČESKÉ

AŽ DO ROKU 1300.

©⑩⁹

Napsal

MARTIN KOLÁŘ,

professor c. k. vyššího real. gymnasia v Táboře.

—○○—

V TÁBOŘE.

Tiskem Jana K. Franka. — Nákladem vlastním.

1883.

Pominouce v tomto článku vypsání pečetí panovnických, zemských, kněžských a jiných korporací v Čechách hodláme do roku 1300. podatí přehled materialu heraldického, jenž naší šlechtě domáci náleží. Práce tato jest ukázkou z většího díla, které o heraldice české vydáme.

Věkem i rodem svých pánů vyniká nade všechny erb **Děpolticů**, po-
boční větve Přemyslovec, kteráž pocházejíc od Děpolta I., nejmladšího
syna Vladislavova, udaností svých členů jednotlivých v l. 1142.—1241. na
slovo vzatou byla. Zachoval se z roku 1213. znak Děpolta III., jenž dle
Bočka v jeho diplomatáři (II. d. 67 str.) ukazuje půl lva a půl orla zády
k sobě obrácené. Podobný erb mají města Mělník, Stará Plzeň (dnešní
Plzenec) v Čechách a Krakov v Polsku, jenže místo půl lva celý lev vzpří-
mený zády obrácen jest k poloviční orlici.

Po Děpolticích knížatech stkví se v čele šlechty české růže pětilistá,
kterou **Vítkovici** na štit si vzali; první známe z r. 1220. na pečeti Vítka
z Prčic, jehož osoba vyobrazená v pravé ruce prapor s růží drží nad
hlavou v levo se nesoucí a levá trojhranný štit země se dotýkající, jenž
růží okrášlen jest. Okolo celé pečeti nese se nápis: „Sigillum domini
Vitkonis de Planthinberg“, kteréžto místo v Čechách nalézti posud ni-
komu se nepodařilo.¹ Rozrodili se Vítkovci velmi četně v jižních Če-
chách a když spolek svůj rodinný ve třináctém století roztrhli, jakož
svědčí pověst o starém panu Vítkovi a jeho pěti synech, kteří s růžemi
rozdílných barev v erbu po svých statcích se rozešli, vykvetly ze spo-
lečného růžového keře pánové z Krumlova s růží zelenou (Zaviš z Kru-
mlova neb z Ledenic jmenovaný), pánové z Rosenberka s růží bílou, pá-
nové z Landsteina s růží červenou, pánové z Hradce Jindřichova s růží
zlatou, pánové z Ústí nad Lužnicí a pánové ze Stráže s růží modrou.

Na Borotíně, na Zelči, na Roudném a na Skalici u Tábora, na Mezi-
mosti a Drahově u Veselí, na Maršovicích a na Kosové Hoře u Sedlčan,
na Hořicích u Krumlova, na Strunkovicích u Volyně byli pánové a vla-

¹ Archiv Orlický.

dykové s pětilistou růží v erbu, a kromě prvních těchto sídel Vítkoveců i vladykové Chráští z Chrástu u Horažďovic a pánové z Brodu u Plané na Plzeňsku tímto erbem se honosili. Na Moravě měli pánové z Moravan též erb Vítkovicův. Celý rozrod vymřel pány z Ústí v XVII. století. Velikou moc rodu toho naznačil kronikář již r. 1276. slavy: „Eodem anno Vitkonides cum ingenti militia recesserunt a rege,“ k čemuž přidáváme, že náleželi pánové z Růže k těm několika málo rodům českým, kteří jí-zdeckého znaku užívali jako panovníci neodvislí. Nejvyšších komorníků zemských v Čechách bylo z Vítkovec 9, nejvyšších purkrabi 9, nejvyšší podkomoří 4, nejvyšší truksas 1, nejvyšší maršálkové 2.

Jako Vítkovici v čele šlechty české jsou, tak pánové z Pernšteina na Moravě vždy prvními byli v řadách panstva domácího. Psali se z počátku z Medlova, z Kamenu, z Jakubova a z Auersperka, než heslo z Pernšteina všechni přijali. Jimram z Medlova užívá již r. 1220. zubří hlavy na svém štítě dle Bočkova diplomatáře (dilu II. str. 118.), kterýž erb všechni členové tohoto rodu bez proměny si ponechali až do svého vymření r. 1631. Nejvíce proslavil se pan Vilém z Pernšteina, jenž na Pardubicích r. 1521. umřel, smířiv smlouvou Svatováclavskou šlechtu a města česká, když válka domácí již již vzplanouti měla mezi oběma stranami rozezlenými. O počátcích rodu tohoto viz rozpravu p. Brandlovu v Arch. pam. IV. 2. na str. 176. V hodnostezech zemských na Moravě byli z Pernšteinů 4 zemští hejtmané, 1 komorník olomoucký, 4 komorníci brněnskí a 2 nejvyšší komorníci.

Pan Kojata syn Hrabišív, jenž r. 1227. poslední vůli svou napsal a bezdětek zemřel, užíval erbu mluvícího totiž dvou hrábí křížem přeložených,² jako strýcové jeho pánové z Oseka a z Risenburka v severozápadních Čechách osedlí, kde jméno Slávek v rodu tom oblíbené posud připomínají osady Slavkov (Schlaggenwald, pův. Slawkenwald) i Ostrov (Schlackenwerth, pův. Slawkenwerd).

Rod **Hrabišicův**, jak Palacký pány z Oseka nazval, záhy nejvyš se vznesl úřady a statky svými mezi panstvem českým ale s výše své opět velmi hluboko klesl; poslední potomek Jan Boreš z Risenburka ve stavu rytířském r. 1518. se připomíná. Rodu tomu náležejí 3 nejvyšší komorníci a 1 biskup pražský. Hrábi užívali v erbu též Kostkové z Postupic, Amchové z Borovnice, vladykové z Krupé, z Tismic a z Popovce.

Bohuslava z Černic, vdova po panu Zvěstovi, darovala klášteru křížovníkův s červenou hvězdou v Praze vsi Tursko a Černuc roku 1237., k čemuž svolil syn její Sulislav ze Pnětluk. List paní Bohuslavě posud zachovaný,³ jest pečetí opatřen, která nám zobrazuje ženskou osobu, jež pod prsoma má na sobě štítek s erbem polovici psa v levo obráceného,

² C. k. univ. knihovna v Praze. ³ Archiv řádu křížovnického v Praze.

předníma nohama vyskakujícího. Týž erb našel jsem u vladyk Byšických z Byšic v okresu Mělnickém asi 3 hodiny na východ ode Turska.

V též archivu zachoval se z týchž dob erb pana **Zbraslava z Miletína**, číšníka krále Václava, jenž poslední vůli svou některé statky křížovníkům odkázal a před r. 1241. zemřel. Erb jeho na tříhranné pečeti vypodobněný ukazuje nám roh kozorožce, dvakrát do vnitř z pravé strany zakroucený. Znak takový se nám posud v heraldice české nenaskytnul.

Strakonický hrad, kolébku svého rodu, daroval pan **Bavor ze Strakonic** r. 1243. z polovice rádu maltanskému a přivěsil k listu tomu pečeť trojhrannou, na které střela hrotem nahoru obrácená podle pravé strany leží.⁴ Strakoničtí páni vymřeli již na začátku XV. století Janem ze Strakonic (Strohlenburku) na Moravě, ale rozrod jejich byl velmi četný a poslední vladyka se strelou na erbu, Antonín svobodný pán Beneda z Nečtin byl r. 1808. nadporučíkem v invalidovně pražské. Moci a důstojnosti předcházeli páni Bavorové jiné rody české a v řadách jejich 1 nejvyššího komorníka, 1 nejvyššího češnika a 1 nejvyššího marsálka nalézáme; erbu užívali jízdeckého, o němž jsme u Vítkovců mluvili. K rozrodu jejich počítáme pány z Nečtin a vladyky ze Zhoře a z Háje na Plzeňsku, pány z Bavorova, ze Štěkně, z Blatné, z Vitéjovic, Pořešína, ze Stropnice nebo z Boršova, vladyky z Drahonic, ze Křemže, ze Chlumu, ze Dvořec, ze Stradova, z Maškovce, z Kamenného Újezda na Prachensku a Budějovicku, vladyky z Velimovic na Táborsku, z Otvic na Litoměřicku a pány ze Třeště na Moravě. Dvě střely křížem přeložené měli vladykové z Dražovic na Prachensku a ze Služátek na Táborsku, dvě střely kolmo vedle sebe postavené vladykové z Protivce (na Prachensku), dvě střely rovně nad sebou ležící vladykové z Dubkovic (na Litoměřicku), dvě střely o jednom střelišti vladykové ze Sedlce u Starého Tábora, tři střely koncentrické vladykové z Vidovapole u Budějovic českých a čtyři střely výstřední pánové ze Švabenic na Moravě.

Boček, z milosti boží hrabě Bernecký a bratří jeho Kuno a Smil, praoctové panského rodu **Kunštatského**, z něhož král český Jiří z Kunštatu a z Poděbrad pocházel, měli zprvu tři břevna barvy černé na stříbrném štítu a později táz tři břevna ale jen v horní polovici štítu, dolní byla prázdná.⁵ Prvního erbu užíval pan Boček, druhého oba jeho bratří pospolu roku 1255. a poslední erb zůstal všech Kunštatských pánů erbem rodinným, jakož jej spatřujeme roku 1290. u Gerharda de Oberz.⁶ Páni z Kunštátu rozrodili se ve tří větve: z Kunštatu a z Poděbrad, Kuny z Kunštatu a Zajimače z Kunštatu, k nimžto připočisti ještě sluší pány Drnovské z Drnovic. Potomci krále Jiřího drželi knížectví Minsterberské

⁴ C. k. státní archiv ve Vídni. — ⁵ Urkundenbuch des Stiftes Saar na str. 18. —

⁶ Tamtéž str. 40.

ve Slezsku a vymřeli Karlem Fridrichem r. 1647., jenž byl spolu poslední z celého rodu Kunštátského.

Nebylo téměř žádné zemské důstojnosti na Moravě, které by Kunštátovcí nebyli měli, neboť jsme našli mezi nimi 7 hejtmanů zemských, 4 komorníky olomoucké, 3 komorníky brněnské, 3 komorníky brněnské a znojemské zároveň, 1 sudi brněnského, 1 sudi olomouckého, 2 nejvyšší komorníky, 4 nejvyšší sudi, 1 podkomořího a 2 sudi dvorské.

Smil z Lichtenburka, jenž na svém štítě r. 1257. dvě ostrve křížem přeložené měl každou o 6 sucích⁷, jest prvním erbovním zástupcem velkého, mocného rodu panského, o němž se r. 1316. praví: *Omnis Henrici de Lipa generatio, quae de Ronowe dicitur. Vzácnosť rodin ke Hronovcům náležejících doložiti můžeme nejen vysokými úřady zemskými, nýbrž i jízdeckou pečetí, které užívali pánové z Lichtenburka na svých listech. Nejvyšších purkrabí pražských 5 z tohoto rozrodu pocházelo, 5 nejvyšších hofmistrů, 23 nejvyšších maršálků, 6 nejvyšších komorníků, 4 nejvyšší sudi, 2 nejvyšší kancléři, 4 sudi dvorskí, 2 truksasové, 1 podkomoří, 1 nejvyšší ministr, 1 purkrabí kraje Hradeckého, 1 královský prokurátor, a 2 purkrabí hradu Pražského. Statky Hronoviců rozkládaly se po celých východních Čechách a na Moravě jsouce v držení četných rodin, ze kterých nám ve známost vešli páni Berkové z Dubé a z Lipého na Litoměřicku, kteří v Čechách vymřeli jako hrabata r. 1706. Františkem Antonínem, nejvyšším zemským maršálkem, ale v Sasích ještě v chudobě žijí; páni z Liběšic na Litoměřicku také Škopkové z Dubé řečení; Póty ze Fridlanda (za Broumovem) potomci: pánové z Náchoda a z Adršpachu, Hlaváčové z Třebechovic a pánové z Visenburka a od Pótova bratra pošli pánové z Housky. Lichtenburkové rozeznávali se od Berků klénotem nad helmicí, na kteréž polštář ležel s kaprem a jmenovali se po hradu Lichtenburku na Čáslavsku, později oblíbili si jméno Krušina a dostali se na Kumburk, Hostinné a Trutnov; větví jejich byli páni Bitovští na Moravě. Páni z Lipého stejný měli s Lichtenburky klénot a jako Vítkovici Záviše z Krumlova a z Falkenšteina za předního muže rodu svého pokládali, tak Hronoviců největší slávou byl Jindřich z Lipé 1304—1329. Letorostí pánu z Lipé byli pánové z Pirkšteina na Ratajích, jichžto jméno vždy připomínat bude v dějinách českých proslulý pan Hynek Ptáček z Pirkšteina r. 1434—1444. Jiná větev Lichtenburků velmi rozšířená byli páni z Ronova, kteří vládli na Přibislavi v Čechách a na Letovicích v Moravě a také Vožici Mladou v zá stavě měli; od nich pošli Křinečtí z Ronova, kteří po dnes kvetou ve stavu hraběcím v Němcích nazývajíce se hrabaty z Ronova a Biberšteina. Mičanové z Klinšteina na Litoměřicku byli jednoho původu s pány ze Žandova a vymřeli teprve r. 1663. svobodným pánum Ignácem Vojtěchem Mičanem.*

⁷ Urkundenbuch des Stiftes Saar, str. 15.

Na hranicích moravskorakouských ve vesnici Tyrna (Trnava) řečené sídlel Vikardus **de Tierna**, jehož pečeť z r. 1260. zachovaná má na štítu trojhranném tří srdcovité listy, dva v hoření a jeden v dolní části⁸. Vikart byl velmožem jak v Čechách a na Moravě tak v Rakousích na slovo vztatý a v l. 1244–1262. velmi často se připomíná jako purkrabí Znojemský a Vranovský, jako mincmistr Videňský a v jiných ještě hodnostech. Vdova Vikartova Wolthildis darovala klášteru Světelskému dvůr Ezelenschlag r. 1265. a dceru jeho pojala za manželku český pán Jan z Dobřan na Plzensku. Erbem náleželi k jeho rodu na Moravě páni z Myslibořic. (Ratibor r. 1298. v arch. maltanském) a z Miroslavi také z Myslic řečení (Kadolt 1298. v též archivu maltanském), Oldřich ze Freisteina roku 1286. připomenutý (Archiv für Kunde oesterr. Gesch. I. str. 40.) a nynější hrabata Moravičtí v Bavořích. Vesnice Vikařice (Weikartschlag) na hranicích moravskorakouských posud pana Vikarta připomíná, ačkoliv rod jeho dávno vyhasl.

V archivu kláštera Vyšebrodského jest list pana **Čeče z Budějovic** od r. 1263., kterým vesnici Záhoří na západ od Budějovic ležící témúž klášteru prodal, pečeť jest opatřena erbem tří páru háků křížem přes sebe přeložených. Týž pan Čeč podruhé „de Wilitschin“ se psal (jakkoliv na pečeti posud z Budějovic se jmenoval), kdy daroval vesnici Reimprechts klášteru Světelskému v Rakousích r. 1266., za erb má dvé háků berlám podobných křížem přes sebe přeložených. Panu Čečovi odňal král Otakar Budějovice, kde nové město vystavěl a dal mu za ně Veliš u Jičína a synu jeho též Čečovi za Veliš dal Václav III. Olešnou v horách, jak Dalemil a Neplach vypravují. Kterak Velešina ztratil pan Čeč, zdali jeho dědic-tvím byl či též královským majetkem, nevíme: r. 1283. již seděl na Velešině Jan z Michalovic jiného erbu. Diplomataře české od Erbena a Emlera vydané jmenují nám r. 1181. Čeče, velmože ze Železnice; Hynka, syna pana Čeče z Budějovic r. 1268. a r. 1290. Budivoje z Isenberka, po-němčené to Železnice, jehož erbem byly též tři páry berel křížem přeložených. Z poznámk těchto jde, že byli pánové z Budějovic a ze Železnice jednoho erbu a rodu, jakkoliv sídla jejich prvotního určitě naznačiti nemůžeme, připomínajíce tenkráte jen tolík, že berly v jejich erbu i v heraldice německé nalézáme, kde znamenaly nástroje hornické, srov-návajíce se s názvem pánu „ze Železnice“. Nejvyšší sudí zemský pan Čeč r. 1264. naposled připomenutý náležel jinému rozrodu.

Zdislav, maršálek dvora královského, zachoval nám na pečeti své z roku 1266. erb na Plzensku velmi rozšířený, jehož hoření polovice byla barvy červené, dolní barvy bílé⁹. Hlásili se k tomuto znaku páni z Darové, z Buben, z Potvorova, z Plané, ze Chrasti, z Horoměřic, z Oseka

⁸ C. k. st. archiv Videňský. — ⁹ Archiv kláštera Břevňovského.

(u Rokyčan), z Drahoňova Újezda, z Chotětina (u Zbirova), z Hostouně, z Mutěnina, z Ruprechtic na Klatovsku, z Malšina u Všerub a ze Šanova u Rakovníka.

Rodiny šlechtické, které v Čechách mezi nejstarší náležejí, záhy též na Moravě statky držely, tak že při stejném erbu ani není častokráte možno určiti, zdali který rod z Čech nebo z Moravy pochází. Tak pánové z Řičan jmenují se na Moravě již r. 1237. a to tři bratří: Karel, Benek a Lutslav, v Čechách pak Ondřej z Řičan, nejvyšší komorník r. 1267., jenž za erb má trojlist tak rozložený, že na každý kout trojhranného štitu jeden list připadá¹⁰. Pánové z Řičan nazývali se z počátku dle sídel svých Fridelo Praczowiensis na Moravě roku 1297., v Čechách: ze Všechrom, z Jezeřan, (1355.), z Chotýšan (v okolí Řičanském) ze Křivsondova a z Borečnice (na Časlavsku), z Cehnic (na Prachensku), a rozrodivše se po všech končinách naší vlasti, vymřeli teprve v tomto století Maxmilianem Ferdinandem svob. pánum z Řičan r. 1817.

Buzice nazval Palacký panský rod v Čechách i na Moravě velmi rozvětvený se sviní hlavou v erbu. Pokud víme, vyskytuje se tento znak nejprve roku 1267. na pečeti pana Oldřicha, nejvyššího komorníka, jenž Zajícem z Valdeka (bývalého hradu u Hořovic) se nazýval, Žebrák držel a též nejvyšším purkrabím Pražským byl až do své smrti r. 1271.¹¹ Pojméně Zajícově nazvali potomci jeho hrad Klepý na Litoměřicku Hasenburkem a přibrali si zajíce vedle sviní hlavy do erbu rozečtvrceného; první takový erb se zajícem známe z r. 1356. Připomenutý pan Oldřich založil rodu svému klášter sv. Dobrotivé v lesích nedaleko hradu Žebráka, který již ve XIV. století z držení rodiny vyšel za Budyni na Litoměřicku, která potom předním sídlem pánů z Hasenburka až do jich vymření (r. 1663.) byla. Letorosti pánů z Valdeka připomínají se na Litni a Drahlině u Berouna; na Kuřím na Vltavě a na hradech Týnci a Kostelci na Sázavě nedaleko ústí této řeky do Vltavy; jmenujeme onde pány Medky z Valdeka a tuto pány Spaemany z Kostelce, kteří samojedně staré rodné jméno Dětřichů po Dětříškově Buzici, slavném předku tohoto rozrodu, podrželi. Jiná mohutná větev tohoto velikého kmene byli páni z Rožmitála, kteří lva si přibravše na štit vedle sviní hlavy Lvové z Rožmitála a z Blatné se nazývali, pocházejíce od Oldřicha z Rožmitála 1251.—1264. Nejvíce ze všech pánů Lvů z Rožmitála proslavil se pan Zděnek Lev, nejvyšší purkrabí pražský v l. 1507.—1528., jehož potomci posud na Moravě ve stavu svobodných pánů žijí. Z blízkosti sídel a erbu abychom soudili, byli jednoho rodu s Rožmitálskými páni z Homberka na Plzeňsku u Spáleného Poříčí, páni ze Štěňovic u Plzně a z Chotěšov i z Kloušova v týchž končinách, kteří všichni sviní hlavu na erbu ma-

¹⁰ Kapitulní archiv v Praze. — ¹¹ Kapitulní archiv v Praze.

jíce záhy vymřeli. Na sbořeném hradě Třemšíně, jižně od Rožmitála, bydlila též zvláštní letorost Buziců jako na blízkém městě Březnici, jehožto stejnojmenní pánové až i tři sviní hlavy na štítu svém měli. Poslední mezi Buzici jmenujeme pány ze Šellenberka nebo z Křimína (hradu u Mladé Vožice), kteří již ve XIV. století z Čech na Moravu ano až do Slezska se dostali. V Čechách záhy Šellenberk prodavše sídlili až do husitských válek na tvrzi Podolí u Načerace, na Moravě drželi hrad Kraví horu ve Znojemsku a místo sviní hlavy vzali si hlavu jeleni s parohy na štít svůj jako Jindřich Šeemberk z Kravíhory r. 1397.¹² Rod svůj nejvíce proslavil Jan ze Šellenberka a z Kosti, nejvyšší kancléř království českého 1479.—1503., jehož potomci vymřeli již r. 1597. Janem ze Šellenberka a z Kosti na Mrači. K celému rozrodu náležejí z hodnostářů zemských 1 biskup a 1 arcibiskup, 2 nejvyšší purkrabi, 1 nejvyšší hofmistr, 1 nejvyšší maršálek, 3 nejvyšší komorníci, 4 nejvyšší soudi, 2 nejvyšší kancléři, 2 soudi dvorskí, 6 nejvyšších truksasů, 1 nejvyšší číšník, 3 podkomoří, 1 purkrabí hradu Pražského.

Černín z Popovic na Moravě, bratr Artleba komorníka a Bolibora má na své pečeti erb pánů z Drahotouš: dvé rohů kamzičích na koruně r. 1269.¹³ Drahotouš hrad, odkud hlavní větev tohoto rozrodu název svůj vzala, býval na Přerovsku, dříve se jmenoval rod tento z Ceblovic a z Jedovnic na Brněnsku. Bratr pana Bohuše z Drahotouš, maršálka Moravského, Hartman z Holenština 1256.—1287. byl předkem vzácného rodu Moravského (jehož monografií sepsal Brandl v „Matici moravské“ 1880. str. 175.) ale potomci jeho, pánové z Holenština, ze Sovince, ze Pňovic a z Eulenburku změnili erb svého rodu tak, že na štít přijali znak rozpuštěný se šíkmým poloutrojíčím buď v levém nebo pravém poli. Svoobodní páni z Drahotouš vymřeli teprve v XVIII. věku a znak jejich udržel se v erbu bavorských hrabat Moravických.

Popovského Černína potomci žili ještě roku 1385. dle erbu Černína z Popic a kromě nich též Mikuláš z Brožic odjinud z Blatnice (1416.) a pánové z Veteřov (1389.) erb Drahotoušský měli.

Dvě bílá lekna na červeném štítě jsou erbem rozvětveného kmene **Kouniců**, kteří jako knížata a hrabata podnes v Čechách a na Moravě žijí. Nejstarší erb posud známý tohoto rozrodu zachoval se na pečeti Oldřicha z Drnholce, místodržitele korutanského a zetě krále českého, z roku 1271.¹⁴ Počátky svými sahají Kounicové až do XII. století a k prvním jejich statkům na Moravě: Kounice, Rudvikov a Drnholc, v Čechách: Poděbrady, Choustník a Rychnov náležejí. Z linie Poděbradské pocházel Hroznata z Husic, purkrabě pražský 1284.—1286., jehož pečeť též se zachovala a synové jeho Arnošt z Talmberka i Záviš z Újezdce, kteří s Be-

¹² C. k. státní archiv Vídeňský. — ¹³ Bočkův diplomatář IV. 39. — ¹⁴ C. k. státní archiv Vídeňský.

nešem z Choustníka v jižních Čechách se usadivše, onen na Sázavě, tento na Vltavě nedaleko Týna Vltavského, jsou praoctové dvou ratolestí Kouniců českých, pánů z Talmberka a hrabat z Kounic. Výstřelkem větve Moravské na Rudvíkově byli Rychnovští z Rychnova na Králohradecku, kteří až do konce XVI. století se udrželi. Pánové z Choustníka přijali místo rodného erbu zlatý řebřík na modrém štítě, ale nedočkali se ani válek husitských. V XV. století vzali vznik vladykové z Martinic na Smečně, kteří v erbu leken užívajíce, sobě křtící jméno Bořita oblíbili a mezi pány české přijati byvše, konečně ve stav hraběcí povýšeni byli a teprve na konci předešlého století vymřeli, ačkoliv erb i jméno jejich po přeslici se udržely v rodě hrabat Klamů z Martinic. Zeinských důstojnosti vystřídalo se velmi mnoho v tomto rozrodu: 3 nejvyšší purkrabí pražští, 5 nejvyšších hofmistů, 8 nejvyšších komorníků, 7 nejvyšších sudi, 2 nejvyšší kancléři, 1 sudi dvorský, 2 presidenti nad appellacími, 1 nejvyšší písar, 1 podkomoří, 1 ministr, 3 nejvyšší lovčí, 2 purkrabí hradu pražského.

Weikart z Polné v Čechách přitiskl pečeť otce svého Jana k listu v archivu Drážďanském z r. 1282., jak p. kollega Sedláček mne zpravil a nákres erbu přinesl, jenž rozpůlen jsa, v pravé polovici lvici Markvarticů má, v levé tři listy srdcovité pánů z Tyrné (Trnavy). Jest tedy třeba opravit, co Palacký u rodu Janoviců o pánech z Polné řekl, že by orlici v erbu měli, zrovna tak jako pány ze Kryr mylně pokládá za Janovice, neboť erbem svým v archivu Vyšehradském zachovaným náleželi k páni ze Žeberka. Pánové z Polné, jichžto dědové byli Zbislav z Polné a Weikart z Trnavy, založili komendu rádu německých rytířů v Drobavicích u Časlavi a svého času mezi šlechtou naší velmi vynikalí: náš pan Weikart měl Alžbětu, deceru krále Otakara za manželku, byl roku 1303. purkrabím brněnským a připomíná se ještě roku 1326. Bratr jeho byl Záviše roku 1282. a synem nebo příbuzným jednoho z obou bratří byl Jindřich z Polné r. 1318. jmenovaný. Původ Markvartický pánů z Polné kromě lvice na erbu dokazuje též majetek ve vsi Všeni u Turnova a o příbuznosti s pány Trnavskými kromě stejného erbu též jméno Weikart svědčí.

Na hradě Hartenberku v okresu Falknovském vystřídaly se již ve XIII. století dvě rodiny rytířů **z Hartenberka** řečených, kteří rozličného erbu užívajíce, dle jmen křestních spízněni byli. Roku 1277. jmenují se čtyři bratři z Hartenberka Jindřich, Albert a dva Havardové s matkou Hedvikou a v pečeti své mají erb Lamingarů z Albenreutu, šraňk stříbrný.¹⁵ Ale již r. 1290. má Albert z Hartenberka na štítu dvě medvědích pracek křížem přeložených, kterýžto erb stal se potom znakem rodinným Hartenberků z Hartenberka, jako šraňk Lamingarům zůstal. Hartenber-

¹⁵ Král. státní archiv bavorský ve Mnichově.

kové, podavše Hartenberk v léno koruně české roku 1350., psali se též z Kynžvartu a ze Schönbrunnu, drželi Albenreut, Kinšperk, Gossengrün, Pichlberk a později do vnitřních Čech na Kokovice se dostali. Celý rod vymřel v Němcích r. 1760., nemaje v Čechách jiných erbem příbuzných než Blatenské z Blatna, kteří též v XVI. století sešli.

Moravské městečko Švabenice bylo původním sídlem pánů ze Švabenic, kteří ve XIII. století nad jiné rody moravské daleko vynikli. Nejstarší pečeť rodu svého (čtyři střely vystřední) zachoval nám Vitek z Rothenbachu z roku 1277.¹⁶ Podle sídel svých jmenovali se též z Náměsti, z Drnovic, ze Chřelova a z Bobrové i dostali se dědictvím po panu Všeborovi z rozrodu Hrabišiců do Čech, kde vládli krajinou Trutnovskou a byli patrony nade křižovníky Zderazskými v Praze, kterým kostelní podací v Moravanech a ve Švabenicích darovali. Rod tento záhy sešel ve své slávě a moci, až i do rytířského stavu sklesl a v XVIII. stol. vyhasl.

Na Deblíně v Moravě na Brněnsku vládl v l. 1234.—1244. Ratibor odtud z Deblína řečený, kastellan Olomoucký, jehož synové byli Hartlieb a Jenec z Doblína v letech 1254.—1292. a Hartliebovi synové opět Hartlieb a Vitek. První Hartlieb spravoval úřad komorníka na Bitově a zanechal nám na pečetích z let 1278.—1292.¹⁷ svůj erb, kterýž se jmenuje po německu Nesselblatt a vypodobňuje jako štit liliovými zoubky obložený. V Němcích měli podobný erb hrabata z Holšteina a ze Schaumburka ve XIV. století; na Moravě našli jsme ten erb ještě u Matouše ze Žeranovic (u Holešova) z r. 1297., jehož potomci do roku 1370. na Žeranovicích se udrželi.

Rulko (Rudolf) z Bibersteina, jehož erbem paroh o 4 výběžcích byl r. 1278.,¹⁸ stal se praotcem panského rodu, jenž okolo Friedlandu v severních Čechách a dále v Lužici statky své měl, ale již r. 1667. vymřel.

V západních Čechách, kde Plzeň vévodí, záhy se rozšířil panský rod Drslaviců, kteří později ve hlavní dvě větve se rozdělili, pány ze Skály a z Risenberka a pány z Litic a z Potenšteina. První měli za erb poloutrojčíří červené v bílém poli, jako pan Děpolt z Risenberka roku 1268.,¹⁹ druzí měli tři čáry na pokos od pravé k levé přes celý štit, kterým také v XV. stol. řebříky říkali, jako Póta z Potenšteina a Soběhrd z Litic r. 1287. První sídla Drslaviců se šikmým trojčářím byla u samé Plzně: Litice a Křimice a na Úslavě Žinkovy a Potenštein; Drslavici s poloutrojčářím dostali se po Úhlavě a Mži až na Skálu u Přeštic, na Biřkov a Chuděnice a vystavěli Risenberk u Koutů a Rábí na Otavě. Pánové z Potenšteina ve XIII. století nabýli velkých statků na Králohradecku v poříčí tiché a divoké Orlice a postavili tam nové Litice a nový Potenštein, v jichžto okolí až do konce XVI. století se udrželi. V dobu tuto

¹⁶ Urkundenbuch des Stiftes Saar str. 33. — ¹⁷ Urkundenbuch des Stiftes Saar str. 33.

¹⁸ C. k. státní archiv Vídeňský. — ¹⁹ Archiv kapitoly Vyšehradské.

připadá pověst, která u Drslaviců ze Skály a z Risenberka se udržela, o zrušení spolku rodového, z něhož 24 členů se vytrhlo a nové rodiny založilo. K Drslavicům s poloutrojčářím náleželi pánové ze Skály, také ze Švihova řečení, z Risenberka, z Dolan, z Malešic, z Bystřice, z Heršteina, vladyskové z Výrova, ze Svrčovsi, ze Vřeskovic, ze Skočic, z Chuděnic, ze Sulislavi, z Gumberka, z Ulic, z Blahoúst, z Médražic a Sulkové z Hrádku. K Drslavicům s trojčářím šikmým se hlásili: pánové z Boru, ze Žinkov, z Litic, z Kařeza, z Horušau, z Lopaty, ze Žlovic, z Mitterwaldu a z Potenšteina na Plzensku a Prachensku; na Králohradecku: pánové Žampachové z Potenšteina, z Častolovic, z Dobrušky, z Opočna, z Heřmanova Městce a z Kostomlat u Nymburka. Hradečtí Potenšteinové dostali se až na Moravu, kde též pánové z Potštátu r. 1368. k tomuto rozrodu a erbu náleželi. Pánové z Opočna vešli ve spolek rodinný s pány z Choustníka a proměnili si buď prostřední břevno na svém erbu, buď obě postranní břevna v řebříky dle erbu pánu z Choustníka. Mezi zemskými důstojníky a úředníky nalézám z Drslaviců 5 nejvyšších komorníků, 1 nejvyššího purkrabí, 2 nejvyšší hofmistry, 1 nejvyššího marsálka, 2 nejvyšší sudi, 1 nejvyššího kancléře, 3 sudi dvorské, dědičné čišníky od roku 1716., 2 podkomoří, 1 mincmistra, 1 purkrabí kraje Hradeckého, 1 nejvyššího lovčího a 1 purkrabí hradu pražského. Z Drslaviců po-dnes žijí hrabata Černinové z Chuděnic, jejichžto původní sídlo Chuděnice nikdy nevyšlo z držení jejich. Švihovští z Risenberka, jichžto katolická větev na Nalžovech roku 1720. vymřela, podnes prý se udrželi v Prusku.

Mstidruh **ze Chlumu** r. 1279. jmenovaný, jest praoctem vladyskových rodin Chlumských, Všejamských, Litobořských, Kaufunků a Sluských ze Chlumu, kteří se psali z Chlumu u Mladé Boleslaví, jak se mnou laskavě p. kollega Sedláček sdělil. Erb měli po panu Mstidruhovi všichni společný totiž stupeň²⁰ a drželi též Dobroviceves (1318.), Kosořice (1453.) na Bol., Sačany (1347.), Vrbku (1349.) a Lacembok (1350.) na Čáslavsku, než se rozdělili na svrchu řečené tři rodiny, jichžto původní sídla byla Chlum, hrad svrchu připomenutý, Sluhu u Brandýsa na Labi a Litoboř na Králohradecku. Roku 1673. ještě čtyři bratří Slušti z Chlumu žili. 2 nejvyšší purkrabi, 1 nejvyšší komorník králové, 2 podkomoří králové a 1 purkrabí kraje Hradeckého náleželi tomuto rozrodu, jenž později do stavu rytířského sestoupil.

Domaslav **ze Škvorce**, nejvyšší češník a potom nejvyšší komorník v Čechách, zanechal nám z r. 1278. na listu archivu kapituly Vyšehradské svou pečeť, jejížto erb jsou tři kolmá břevna. Rod i erb s panem Domaslavem vyhasly, ač nejsou-li vladyskové ze Semil v XV. století, kteří jednoho erbu se Škvoreckým pánum byli, také jednoho rodu.

²⁰ Archiv kapituly Vyšehradské.

Řehoř, komoří královny roku 1278. připomenutý, byl předkem pánů z Dražic (hradu u Benátek), kteří za erb tři vinné listy na jednom stonku měli.²¹ Krátký čas květu byl rodině té dopřán, ale jméno její zůstane vždy v paměti vděčné u Čechů pro zásluhy, které si získala. Dva biskupové pražští Jan III. (1258—1278) a Jan IV. (1301—1343) z rodu tohoto pocházeli, jeden nejvyšší písar, jeden podkomoří králové a jeden nejvyšší komorník králové. Jan III. byl na všeobecný církevní sněm Lyonský vyslan roku 1274., kde svou zvláštní výmluvností se vyznamenal a doma v úřadu svém horlivě pravdy a spravedlnosti se zastával, až hořem sklíčen jsa nad úpadkem vlasti osm měsíců po pádu Otakarově zemřel. Jan IV., poslední biskup pražský, přičinil se platně o volbu Jana Lucemburského za krále českého, pročež také důvěry požíval obou panovníků českých z tohoto rodu: krále Jana i císaře a krále Karla IV. Ve svém úřadě dbal nejen vzorně povinností svých biskupských, nýbrž i vlasti prospíval, věd a umění jsa milovným, mezi krajaný je rozširoval a nejen vzorné stavitele z ciziny povolával, aby krásnými stavbami v Roudnici a v Praze lásku k umění budili, nýbrž i domácí učence podporoval v jejich práci, jako kanovníka Františka, jenž nám dějiny Čech od polovice XIII. století do roku 1353. zanechal. Na kostele sv. Jiljí v Praze a v kostele Roudnickém posud se spatřuje erb té rodiny, kterého jsme jinde v Čechách nenašli.

Bohuslav z Horky uvozuje se jako svědek s Řehořem roku 1278. a má v erbu kosa stojícího v pravo obráceného. Rodem svým pocházel z Čáslavská, kde ještě r. 1479. vladycové z Petrovic ten erb měli; tři kosi byli také dle Paprockého r. 1480. erbem vladyk z Tupadl. Vladycové z Horky v XV. věku měli kolmé břevno v erbu, jako Jan Horka z Horky r. 1443.

Oneš, nejvyšší sudí zemský a syn pана Čéče, nejvyššího sudí, měl roku 1278. na pečeti divokou svini²² a psal se r. 1284. z Onšova na Čáslavsku nedaleko Čechtic, odkud také bratr jeho Protiven se jmenoval r. 1266., r. 1289. psal se Protiven již z blízkého Borovska a byl nejvyšším komorníkem králové. Ještě r. 1381. jmenuje se Čéč z Onšova, potomek pána Onšův, ale brzo potom usadil se na Onšově jiný rod s palečným kolem osmišpicním v erbu, jehož první nám známý člen Jan z Onšova jmenuje se r. 1412. Divokou svini měli vladycové z Kunemil od roku 1399. (Bolech z K.) ve svém erbu a vladycové z Tožic. Také Borovsko vyšlo již ve XIV. stol. z držení Čéoviců, seděli tam vladycové z Wolfsberka, kteří měli dle jména svého vlka na štítu.

Póta z Risenberka, jindy také dle sídla svého „ze Mšen“ (u Budyně) jmenovaný roku 1278., náležel erbem svým „lví nohou“²³ k rodu,

²¹ Archiv kapituly Vyšebradské. — ²² Tamže. — ²³ Tamže.

o jehož předcích Miroslavu a Střezimírovi Dalemil již roku 1130. vyprávuje.

Od pěti synů Pótových pošli vladykové ze Křesína (na Ohři), ze Šebína (naproti Křesínu) a z Kamenice (u Budyně), ale vymřeli již v XV. století. Odkud si pan Póta jméno „z Risenberka“ vzal, nepodařilo se nám posud vypátrati.

Beneš z Doupova měl r. 1281. v erbu svém dle Millauerova spísku. Der deutsche Ritterorden in Böhmen, na str. 129., volavku, kterou bych spíše na čápa vykládal. Blízci totiž vladykové z Moravěsi mají ve starší době (1372.) rozečtvrcený štít, v jehož prvním a čtvrtém poli čáp, v ostatních dvou polích trojčáří jest, které sobě pozdější vladykové z Doupova všichni oblíbili a s nimi stejnordí Budovcové z Budova, kdežto vladykové z Moravěsi na Hostivicích čápa měli. Doupovcové z Doupova, jak se potomci páne Benešovi nazývali, rozrodili se po celých Čechách, ano i na Moravě a vymřeli v Čechách v okolí Táborském Mandalenou Dohalskou roz. Doupovkou z Doupova a na Vlčovsi r. 1687., v Annaberku v Sasích, kam se po bitvě bělohorské pro víru z Čech vystěhovali, teprve v XVIII. století.

Werner, **rychtář Německobrodský**, nesl na erbu svém z roku 1281. tři usně uprostřed spojené, každou do jednoho kouta štítu obrácenou.²⁴

Vedle erbu dvou ostrví nejmocnější v severovýchodních Čechách byl erb lvice, kterou měli **Markvartici** na svém štítě. Náleželi k nim pánové z Ralska, z Lemberka, ze Zvířetic, z Michalovic, z Vartenberka, z Valdšteina, z Rotšteina, z Velešína, z Veselé, z Děčína, z Tuchoměřic, ze Skal, z Kumburka, vladykové ze Železnice (také ze Železna řečení), z Veselice a mnoho jiných.

Jako u Vítkoviců a Drslaviců udrželo se také v tomto rozrodě podání o původním spolku rodinném, zobrazené pověstí a medailí o 24 synech jednoho pána z Valdšteina.

Nejstarší pečeti se lvici záchovaly se nám tři z r. 1283.: Zdislava z Lemberka, Beneše z Vartenberka, Jaroslava z Lemberka a kus pečeti Jana z Michalovic,²⁵ všickni čtyři pánové mají lvici v pravo kráčející s pravou nohou nazdviženou. — Na konci XIII. a na začátku XIV. stol. změnily si některé rodiny Markvarticů svůj erb a místo lvice přijali Vartenberští, Zvířetičtí a Michalovští rozpůlený štít, jenž pravé pole měl zlaté a levé černé, také bílé a černé. Nejstarší rozpůlený erb známe z r. 1313. kdy pan Jan z Vartenberka ho užíval, r. 1321. měl týž erb Heršman ze Zvířetic. Heraldickou vzácností jest erb pana Havla z Lemberka, velkopřevora řádu maltanského v Čechách z r. 1357., lvice nahoře vyspaná má na svém břichu erb rozpůlený, takže neznáme nad exemplář tento lepšího příkladu měnění erbů u našich panských rodin. Ze všech Markvarticů

²⁴ Archiv Německobrodský. — ²⁵ C. k. státní archiv ve Vídni.

zůstali dnes jen hrabata z Valdšteina, kteří na erbu rozečtvrceném čtyři lvice mají. Zdali šlechtický rod Čeňků z Vartenberka s erbem Vartenberským pochází přímo od našich Markvarticů, nemohu na ten čas určitě říci. V úřadech a důstojnostech zemských nalezli jsme 7 nejvyšších purkrabí pražských, 4 nejvyšší hofmistry, 1 nejvyššího maršálka, 6 nejvyšších komorníků, 3 nejvyšší sudí, 2 sudí dvorské, ode XIV. století všechny nejvyšší čišníky, od XVII. století všechny nejvyšší kraječe, 1 nejvyššího písáře, 1 podkomořího, 4 nejvyšší mincmistry, 1 purkrabí kraje hradeckého, 2 podkomoří králové, 2 purkrabí hradu Pražského.

Jan de Zobzin, soudce Litoměřický (1282), jenž dle erbu „ze Sebu-zína“ se nazýval, náležel k rozrodu vladyckému, který na erbu svém tři podkovy měl, dvě v hoření části nahoru otevřené, jednu v dolní části dolů otevřenou.²⁶ Téhož erbu užívali vladykové z Hostivic (u Unhoště), Vršové ze Sadlna (u Slabec na Rakovnicku), Chmeličtí z Vlčihory (u Horovic), Krtnkové z Božího domu u Skuče a Pruskovští z Pruskova na Moravě. Nemáme příšiny, proč bychom sem nepostavili též vladyky, kteří jedné podkovy užívali, jako vladykové z Libochovan, z Měrunic, ze Vše-chlap, z Patokryj, ze Želenek na Bělsku (v okraji města Biliny), ze Semína a z Kladrub u Labe, ze Hliníku (u Mladé Boleslav) a ze Šatavy, nevime které v Čechách. Spojitost rodinnou všech těchto šlechtických rodů naznačil již Hájek tím, že je pány Bilíny nazval, snad dle polského erbovníku, kde znak tří podkov belinou nebo bialynou se jmenuje. Za války třicetileté vymřel rozrod tento Želinskými ze Sebužína i Vrši ze Sadlna.

Zlatá hvězda osmihorá na modrému štítě jest po německu mluvici znak českých pánů ze Šternberka, kteří ode dob pradávných jak v Čechách tak na Moravě bohatstvím a důstojnosti se stkvějí v řadách šlechty české. První pečeť se hvězdou známe z roku 1284.²⁷, Jaroslav ze Šternberka v brnění oděn jsa drží v pravici prapor se hvězdou, levice drží jilec meče, který zakrývá štit trojhranný země se dotýkající se hvězdou, jakouž také na prsou na krunýři spatřuješ. Hlava přikryta jest kloboukem dvourohým, podlouhlým, s jehož levého rohu pentle dvě dolů až k levému lokti visí, obličej zakryt jest spuštěným hledím helmice. Šternberkové založili v Čechách záhy dvě větve Konopišskou a Holickou, kteráž poslední r. 1712. vymřela, potomci větvi moravských žijí ve Slezsku. Šternberkové stali se hrabaty r. 1662. a v pamětech národa našeho vždy jmenovati se budou s největší vděčností jména dvou Šternberků hrabat Kašpara a Františka, kteří velikých zásluh o znovuzrození jazyka i literatury české si získali. V seznamech hodnostářů zemských v Čechách a na Moravě velmi často jméno toho rodu se opakuje: v Čechách náleželi k nim 4 nejvyšší purkrabí, 1 nejvyšší hofmistr, 1 nejvyšší maršálek, 6 nejvyšších komorníků, 5 nejvyšších sudí, 1 nejvyšší kancléř, 4 sudí dvorští, 2 presidentové nad

²⁶ C. k. státní archiv ve Vídni. — ²⁷ Tamže.

appellacími, 1 nejvyšší češník, 2 presidentové komorní a 2 podkomoří králové; na Moravě 3 zemští hejtmané, 4 komorníci Olomoučtí, 2 komorníci brněnstí, 2 sudí olomoučtí a 2 nejvyšší sudi.

V erbovní síni panských rodin českých na předním místě zavěsen jest štit s erbem, který zavinutou střelou dle Dalemila, odřivousem dle Paprockého a novějších heraldiků se nazývá a rozrodu Benešoviců přísluší. Již za nejstarších paměti našich dějin rozšířeni byli členové tohoto rozrodu po Čechách, Moravě a Slezsku, ač první jejich erb teprve z r. 1284. na pečeti pana Ondřeje z Kavčihory (pustého nyní místa mezi Benešovem a Bystricí) známe²⁸. Přední rodiny české tohoto erbu sídlily na Benešově městě nedaleko Sázavy, na pustém nyní hradu Dubé na Sázavě, na hradu Leštně a na Lopřeticích u Bystrice, na Bechyni a Kamenici nad lítou, na tvrzi Štítném, na Litošicích u Časlavi; na Mezilesicích u Chrudimi a na Kopidlne. Každý Čech zná jméno biskupa pražského Tobiáše z Bechyně, právnika Ondřeje z Dubé, nesmrtelného filosofa Tómy ze Štítného a nešastného Jana Roháče z Dubé, kteří všichni z českých větví tohoto rozrodu pošli. Na Moravě proslavili se nejvíce pánové z Kravař vysokými úřady a velkým majetkem; který se kolem Nového Jičína na Moravě, a blíže Cvilína, Koutů, Bohuslavic, Štítnina a dvojího Benešova ve Slezsku rozkládal. Kromě Kravařských byli toho hesla na Moravě páni Tvorkovští ze Tvorkova, (kteří ze Slezska pocházeli), pánové ze Straleka, z Kvasic, z Budišovic, Doubravkové a Osovští z Doubravic a konečně Sedlničtí z Choltic, kteří z Čech vyšedše na Moravě a Slezsku se rozrodili a podnes dílem ve stavu hrabat dílem jako svobodní pánové žijí, jediná to ratolest mocného jindy stromu po všech vlastech českých rozvětveného. V hodnostech zemských v Čechách zastoupeni jsou Benešovi 1 nejvyšším purkrabím, 2 nejvyššími hofmistry, 1 nejvyšším maršálkem, 1 nejvyšším sudím, 1 podkomořím, 1 purkrabím hradu Pražského; na Moravě 5 zemskými hejtmany, 7 komorníky olomouckými, 1 komorníkem brněnským, 2 nejvyššími komorníky, 2 sudími olomouckými a 2 nejvyššími sudími.

Vilém z Miličína (u Tábora) má erb na pokos od pravé k levé rozdelený, jehož polovice levá červená jest a pravá bílá routami damasceovaná (r. 1284).²⁹ Zvláštní jest okrasa erbu toho na pravé straně; na ratolístce sedí ptáček v pravo obrácený, jenž hlavičku v levo k erbu otočenou má. Syn Vilémův pan Heřman byl r. 1318. nejvyšším truksasem a zemřel hrdinskou smrtí po boku krále Jana v bitvě u Kreščáku. Miličín zdědili sice pánové z Rosenberka, ale rod pánu z Miličína udržel se až do konce XVI. století; v Čechách drželi Újezdec u Oselce na Pracheňsku a na Moravě Šumvald.

²⁸ C. k. státní archiv ve Vídni. — ²⁹ Tamže.

Orlice na štítu honosí se u nás knížecím původem dle Dalemila, jenž dí, že potomci Vlastislava, knížete Luckého, na svém štítě dvě v zlatě fiolné orlice nosí. První orlice se nám zachovala z r. 1284. na pečeti pana Purkarta z **Janovic a z Winterberka**, nejvyššího hofmistra krále Vladislava II.³⁰ Otec jeho Kunrát, purkrabí Zvíkovský, pocházel z Janovic u Votic na Táborsku a kromě těchto dvou míst majetek rozdrobu tohoto též na Žatecku kolem Žerotína, Vraního, Ročova a neznámých Adlarů se rozkládal, kdež tolikéž květno větví Janoviců, jak Palacký rozrod s orlicí v erbu nazval. Na Čáslavsku ve XIV. století držela zvláštní větev Zbraslavice, Slavošov, Chřenovice a Zruče nazývajíc se Kolovraty jako Albrecht z Kolovrat, zakladatel kláštera Ročovského, r. 1347. poprvé jmenovaný. Jednotlivé výstřelky velikého rodu tohoto jsou pánové Ždárští ze Ždáru na Loketsku, vladykové z Komařic a Milíkovic na Budějovsku, z Lipče na Prachensku, ze Zahrádky, z Krchleb, z Nechvalic u Orlíka, nejstarší pánové z Vlašimi (s odnoží Čečů z Nemyčevsi u Jičína) a Čejkové i Dvořecí z Olbramovic nedaleko hlavního sídla orlice na Janovicích. Kolovratové rozštěpili se v několika haluzí: Krakovskou, Liebsteinskou, Mašťovskou, Novohradskou, Bezdržickou, které všechny hlavně v západ. Čechách statky své měly. Všechny větve Janoviců uschly až na hrabata Krakovské z Kolovrat a šlechtice Ždárské ze Ždáru, ze kterých onino v Čechách, tito v Sasku žijí. Abychom nenechali Dalemila ve lži se strany zprávy jeho o dvou orlicích, doložíme je erbem vladyk ze Vlastislavi, také z Jablonce neb ze Chlumčan rečených, po sídlech svých u hradu Hasenburka, u Bíliny a u Loun. Jan řeč. Jablonec ze Vlastislavi, seděním na Chlumčanech, r. 1413. ve knihách Lounských se jmenuje a bratří Řehník, Hašek a Jan z Jablonce mají roku 1420. v archivu Drážďanském na pečeti své orlici o dvou hlavách a kolem ní nápis, že z Vlastislavi pocházejí. Úřady a hodnosti v Čechách byli Janovici velmi vyznamenáni: nalezeň mezi nimi 5 nejvyšších purkrabí, 4 nejvyšší hofmistry, 1 nejvyššího maršálka, 4 nejvyšší komorníky, 7 nejvyšších sudí, 3 nejvyšší kancléře, 6 sudí dvorských, 3 presidenty nad appellacími, 3 presidenty komorní, 1 podkomořího, 1 nejvyššího lovčího, kterýžto úřad byl potom dědičný v rodině hrabat Novohradských z Kolovrat a 3 purkrabí hradu Pražského.

Hroznata, syn Sezemův, založil na Plzensku ve XII. stol. dva slavné kláštery Tepelský a Chotěšovský, které oba ve znaku svém 3 páry parohů mají, dovozujíce takto původ svůj od předka pánu z **Gutšteina a z Vrtby** později proslulých. Sezema z Krašova (nedaleko Radnic na Plzensku) má sice roku 1284. erb zcela podobný Miličínskému erbu,³¹ ale již r. 1287. nese na štítu svém rodinné tři páry parohů,³² jako r. 1375. Sezema z Bělé 3 páry parohů na erbu má a r. 1381. již rozečtvrceného erbu užívá, v němž

³⁰ Tamže. — ³¹ Tamže. — ³² C. k. universitní knihovna Pražská.

na pokos předělený erb se střídá s třemi páry parohů. Vedle Krašova psali se Hroznatovci, jak slušně rod tento nazvati můžeme, též z Krašovic, z Bělé (v okresu Manětínském), z Gutšteina (u Bezdržic), z Vrbty, ze Frumšteina (u Všerub), z Nekmíře, z Léštan, z Hunčic, ze Štěpánovic, z Fuchsberka nad Polení a ze Svrčovsi (u Klatov), z Fussperka nebo z Pokojnic u Žákavy a z Alběnic, nynějších Ouběnic na Voticku. V popředi všech Hroznatovců byli střidavě pánové z Gutšteina a pánové z Vrbty, kteréžto obě rodiny také všechny ostatní přečkaly: Gutšteinové vymřeli jako hrabata r. 1747. a hrabata z Vrbty r. 1830. Veliké bohatství pana Buriana z Gutšteina v druhé polovici XV. století učinilo pyšnými jeho syny, až i zemi české odpověděli a velikých neplech natropivše téměř všechnen majetek ztratili. Není též bez důstojnosti zemských rozrod Hroznatovců: 1 nejvyšší purkrabí, 1 nejvyšší maršálek, 1 nejvyšší komorník, 1 nejvyšší truksas, 1 nejvyšší sudí, 1 president nad appellacimi, 1 president komorní, 1 mincmistr v rodokmenech jejich se nalézají a hrabata z Vrbty byli dědičnými pokladními království českého od r. 1723.—1830.

Ke Hroznatovcům a Drslavicům druží se na Plzensku r. 1284. rozrod pánů **Svojinských** s trojčářím v erbu pana Benedy z Třebel.³³ Původní sídlo rodu tohoto, ves Svojšín, jest u města Stříbra na řece Mži a již roku 1175. jmenují se odtud bratří Oldřich a Beneda synové Ctiborovi. Hrad Třebelský, blízko něho hrad Wolfsteinský, hrad Schönthalský, tvrz Černoušinská, tvrz Výškovská, kterážto místa všechna mezi Svojšínem a městem Planou se nalézají, staly se sídly tolikéž větví Svojinských, ze kterých páni z Wolfsteina misto trojčáří vlčí hlavu a krk za erb si oblíbili jako Měšičkové z Výškova. že jednoho původu jsou Wolfsteinové se Svojinskými, dokazuje erb bratří Viléma a Benedy z Wolfsteina (r. 1406.), kteří místo vlčí hlavy na helmici a v erbu, jak ji měli předkové jejich, vzali si dolů do erbu staré trojčáří Svojinských, ponechavše si vlčí hlavu jen jako klénot. Kromě těchto rodin všech náleželi ještě vladkyové z Kamenice hořejší u Staňkov a ze Štáhlavi u Plzně k tomuto rozrodu a snad také i Doufovci z Doupova a Budovci z Budova na Loketsku. Palacký bez důvodů pochyboval, že by Zmrzlíkové ze Svojšina, kteří mincmistrem Petrem se proslavili v dějinách českých (1406.—1421.), nebyli téhož rodu, jako starší pánové ze Svojšina, neboť Zmrzlíkové ze Svojšina užívali téhož erbu, kterého pan Beneda z Třebel svrchu připomenucí a pan Beneda ze Svojšina r. 1361. Ve století XVI. sešla též větev Wolfsteinská na Hostouni (u Horšova Týna) a Vejrovští ze Štáhlav, takže zůstali jen Měšičkové z Výškova, kteří v Čechách koncem XVII. století vymřevše, posud v Prusku jako svobodní pánové žijí a Zádubští ze Schönthalu, jichž poslední potomek Jáchym svob. pán Zádubský na Černěticích u Volyně

³³ C. k. státní archiv ve Vídni.

teprve za naší paměti roku 1875 zemřel. Obšírnou rozpravu o tomto rozrodu napsal jsem v Archaeologických Památkách. (IX. díle na str. 943.—955.)

Bohuslav, purkrabí Zvíkovský, má r. 1284 osamělý v heraldice české erb pardála, kterým v Rakousích hrabata, posléze knížata z Losensteina (vymřeli r. 1692.) se vyznamenávali. Několik náhrobků Losenstein-ských spatřiti můžeš v Garstenu v Doleních Rakousích.

Druhý purkrabí Zvíkovský Dobeš z téhož roku 1284. náleží erbem svým, šíkmým poloutrojčářím v levé polovici rozpůleného štítu, k rozrodu povltavských Drslaviců, k němuž mnoho rodin v krajích podle pravého břehu Vltavy na Bechynsku a Sedlčansku usedlých náleželo.³⁴ Určitě tak říci můžeme o vladykách z Úsuší, ze Knovíze, ze Stajice, ze Chlumu, z Jedle, ze Zvěřince, z Radče, ze Chvojna, z Petrovic u Milevska, z Bernartic, z Hořic, z Tučap a ze Vřesné, třebas i někdy poloutrojčáří šíkmé s rovným se střídá a místo levého pole v pravém spatřuje. Purkrabím byl pan Dobeš již roku 1277. spolu s bratrem svým Alberou, jenž byl roku 1308. podčeším krále českého, užívaje stejněho s Dobšem erbu. Kromě těchto dvou bratří sluší ještě jmenovati Mikuláše mladšího Hořického z Hořic a na Pecce, purkrabího kraje Hradeckého v létech 1479.—1494. Albrechtem Valovským z Úsuší a na Hamru a Ostrovu r. 1596. vymřeli vladykové z Úsuší a po nich sešla poslední větev tohoto rozrodu: Tučapové z Tučap, ze kterých Hynek Tučap z Tučap na počátku války třicetileté naposled se jmenuje.

Ku předním rodům moravským náležejí pánové z Lomnice, jichžto erb totiž křídlo poprvé se objevuje r. 1285. na pečeti Demetria z Bukov (u Pernšteina na Brněnsku).³⁵ Palacký rozeznává tři hlavní větve tohoto rozrodu: pány z Lomnice na Brněnsku, pány z Meziříčí a pány z Tasova u Jihlavska. Dle listů archivu Třeboňského a Vídeňského připočteme ku těmto rodům ještě pány ze Skuhrova v Čechách na Kralohradecku a pány z Křižanova, z Mostic na Moravě v Jihlavsku, pány z Ejvan na Popovicích (u Rosic na Brněnsku), pány z Měsic u Litovle a pány z Rajce na Brněnsku. Jsouce téhož erbu, jsou také téhož rodu pánové z Kostomlat v Čechách nedaleko Nymburka osedlí a to: Theodoricus auditor curiae regiae a Raymundus de Kostomlat r. 1350. připomenutí.

Tasem z Lomnice, nejvyšším sudím Moravským, vymřel veškerý rod asi r. 1600., proslaviv se na Moravě 6 zemskými hejtmany, 2 komorníky olomouckými, 2 komorníky brněnskými, 2 nejvyššími komorníky, 1 sudím olomouckým, 1 podkomořím a 4 nejvyššími sudími.

Stephanus Hungarus, filius Iwani, r. 1197. připomenutý, jest předek panského rodu, jenž podle sídel svých ze Sádku (po něm. z Ungersberka

³⁴ Tamže. — ³⁵ Bočkův diplomatář IV. str. 296.

dle Brandla) z Dobronic, z Dunajovic a z Horního Újezda na Znojemsku se psal. Erb této rodiny nám ve známost vešel ve státním archivu Videňském při listu Gerharda z Kunštátu a z Obřan, k němuž Štěpán Uher ze Sádku pečeť svou přivésil (r. 1286.), i představuje břevno středem štitu se nesoucí, nad nímž v hoření polovici růže pětilistá se nalézá. Dětířich z Dobronic jmenuje se roku 1283. s pěti syny: Štěpánem, Gotfriedem, Ostojem, Soběslavem a Jimramem, tohoto pak Jimrama z Dobronic nebo některého syna z jeho bratří pečeť známe z roku 1338. podobající se úplně pečeti Štěpánově ze Sádku. Štěpán z U. koupil platy na Horním Újezdě r. 1349., a držel též polovici Kunovic u Hradiště uherského r. 1366. Po husitských válkách rodiny tohoto erbu se již nepripomínají.

Pečeť Svojše de Staetlino z r. 1290., na které přílbice je ozdobena dvěma péry pavími ve kruhu dovnitř stočenými,³⁶ zachovala nám ozdobu přílbice na erbu pána z Vilhartic, kteří na štítě svém routovou korunu měli červenou šikmo od pravé k levé položenou. Diplomaticky známý první předek tohoto rodu jest Bohuslav se syny Svojšem a Dluhomilem, kteří r. 1251. na Boru malém u Horažďovic sídlili a potom si vystavěli hrad a městečko Vzduny (u Sušice, kde nyní osamělý kostel „na Zdouni“ stojí) odkud již r. 1257. Dluhomil „Nabezdodenus“ (Nabzdounský, Navzdounský) od Bavorů nazván byl. Svojše de Staetlino, roku 1291. „ze Vzdun“ jmenovaný, měl bratra Bohuslava z Budětic a nazýval se „de Staetlino“ po nějakém podhradi u kostela a hradu Vzdounského vystavěném. Bohuslav z Budětic založil na říčce Pstružné, na které též Vzduny leží, hrad Velhartický, k němuž vesnice Radětice, Přestanice, Staníkov, Druhovec a Konín od kláštera Doksaného připojil, dada jemu za ně Dolany u Doksan r. 1290. Koncem XIV. století vymřeli pánové Velhartičtí, zdědívše po Vzdunské větvi Vzduny a Tedražice; avšak jedna haluz udržela se na Zavlekomě a Letovech u nynějších Nalžov až do XVI. století. Od Zavlekomských pošli páni Heršteinští z Heršteina a z Velhartic, kteří se po hradě Heršteině u Nové Kdyně nazývali a na začátku XVII. století z Čech vystěhovali do Bavor, kde ještě r. 1658. Jiří Tomáš Heršinský svobodný pán z Heršteina a z Velhartic panství Zellské a Lobensteinské držel.

Blíže města Klatov vladne údolí Úhlavky zámek Klenové, pod nímž městečko Janovice se rozkládá, rodná to dvě sídla hrabat **Klenovských z Klenové** a rytířů **Janovských z Janovic**, kteří šachovnici modrou a bilou na štítě červeném za erb měli aspoň již r. 1291., kdy na pečeti Jana z Janovic tento erb poprvé jsme spatřili.³⁷ Po smrti Janově prodal král český Jan r. 1327. hrad Janovský se clem v Nýrsku Petrovi z Rožmberka, ale již roku 1358. opět Janovští z Janovic seděli na Janovicích a spolu na Hradešicích u Nalžov, oba statky jako léna držice. Klenovští

³⁶ Král. státní archiv bavorský ve Mnichově. — ³⁷ C. k. univ. knihovna Pražská.

z Klenové měli Klenovou vždy v držení zpupném a současně s Janem z Janovic připomíná se r. 1291. Bohuslav z Klenové. Přední mužové obou rodin proslavili se válečnými skutky svými: pan Přibík z Klenové na městu Stříbře proti přesile křižáků německých ve válkách husitských rekovsky se ubránil r. 1427. a jeden z posledních potomků jeho, hrabě Jan z Klenové v bitvě u Lipska proti Napoleonovi se vyznamenal; Janovští pak chovali ve vzácné památce předka svého Heřmana (1496—1524), jenž celé Bavorské zemi odpověděl a na Janovcích moci Bavorské šťastně odolal. Jak Janovští tak Klenovští vymřeli po meči teprve v našem století, přetravavše vladyky Chřinovské ze Chřinova na Merklíně, kteří jednoho erbù a rodu s nimi byli, ale jen konce XVI. století se dočkali.

Adelheida, vdova po Jindřichovi **Voskov ze Wsthewe**, odříká se r. 1290. všech práv k Pescioúm u města Mostu, které daroval nebožtík muž její komendě rádu německého v Chomútově. Užívá pečeti muže svého, na níž viděti jest přílbici, třemi liliemi ozdobenou.³⁸ Wsthewe vykládá p. Schlesinger na Wüstenhof u Mostu.

Hron miles dictus **de Hrozka** má v archivu maltanském v Praze zachovaný od r. 1294. svůj erb, jenž ve dvě části rozdelen jest, hoření třetinu štítu drží břevno přes celý štit napříč položené. List dán byl v Brně r. 1294. a týž erb mají též v maltanském archivu páni moravští Protiva dictus de Doubravice (r. 1297.) a Matouš z Černé hory (r. 1298.) Pan Vok z Bohdalic r. 1337. téhož erbu užívá.

Všebor z Úherčic (na Brněnsku v Moravě) tamtéž kde předešli zachovaný od r. 1297. má erb, jenž zvon představuje. Jemu podobného erbu jsme posud ani v Čechách ani na Moravě nenašli.

Drslaus, filius Wiknandi, má v erbu tři klíče ve trojhran spojené, každý o dvou zubech na koncích do rohů trojhranného štítu dopadajících. Erb v témtž archivu od téhož r. 1297. se udržel.

Herbordus **de Nizamylycz** dnešních Nezamyslic (v Olomoucku na Moravě) má trojhranný štit, třemi čarami ve prostřed spojenými — každou z jednoho rohu vycházející, — ve tři částky rozdelený, jako v Čechách vladykové z Letné u Pelhřimova. Rok i archiv jsou tytéž, které u erbu předešlého.

Tamtéž nalézá se od téhož roku pečeť **Mikuláše od věže**, jenž krokov za erb měl, jako v Čechách Mikuláš z Vožice r. 1383. a pan Hron z Pacova na konci XIII. věku. Z ostatních rodin s krokví jmenuji Kagery ze Štampachu, kteří v Čechách jsou nejznámější.

Unscho de Sconewald (Oneš ze Šumvaldu) ku často připomenutému listu archivu maltanského z r. 1297. poslední svou pečeť přivěsil, nejdůležitější ze všech pro nás, poněvadž na ní zachoval se erb podnes kvetoucího

³⁸ C. k. státní archiv ve Vídni.

na Moravě rodu hrabat ze Žerotína, kteří lvem na skále na štítě svém se honosí. Erb rodu tohoto výhradně moravského velmi zhusta v archivech nalézáme, jmenují pány z Konic Adama (1342) a Sulíka (1420), Dětocha z Vlkoše (1359), Buina z Domažlic (1369), Přecha z Račic (1373), Ješka z Klobúk (1391), Přecha z Rakúsek (1391), Zdeňka z Kokor (1379) a Uňku z Majetína (1354), k nimž ještě čtyři bratři ze Sokolomi (1352) dle Bočkova diplomatáře (VIII. d. 164) nalezejí. Nejen na Moravě, nýbrž i v Čechách proslavil se nejvíce z rodu tohoto Karel ze Žerotína (†1636), jehož národ český vždy v lásce a vděčnosti největší chovatí bude. Hodnosti zemské na Moravě přecházely s pokolení na pokolení v tomto rodě tak, že čitají Žerotínové mezi předky svými 1 biskupa olomouckého, 3 zemské hejtmany, 1 komorníka olomouckého, 4 nejvyšší komorníky, 1 soudce brněnského, 3 soudce olomoucké a 3 nejvyšší soudci.

Mikuláš z Dobřenic (dnešního Dobřínska u Krumlova na Moravě) měl ve znaku svém lišku na dvou horách stojící se hlavou k zemi sklopou r. 1298.³⁹ Jinde erbu toho jsme nenašli.

Albertus dictus de Noneken (roku 1298.) měl vrchní třetinu štítu svého prázdnou a latinským písmenem N okrášlenou, ostatní část štítu vyvýšená jakou barvou pomalována byla, nevíme.⁴⁰ Potomci erbu a rodu jeho byli vladykové Kunčičtí z Kunčic, kteří ještě v XVI. stol. na Moravě žili.

Jenczo de Nasmaricz (dnešních Našiměřic u Krumlova na Moravě) v též listu (r. 1298.) připomenutý, pečetil erbem, na němž viděti jest vzpřímeného vlka s rozevřenou tlamou. Měl dva bratry Vlka a Wernharda, jichžto potomci jmenují se r. 1353. Oldřich a Jenec z Našiměřic, ale každý již užíval jiného erbu, Oldřich vlka po předcích svých a Jenec řetkve. V XV. století vladykové z Našiměřic se již nepřipomínají.

Rod pánů **Tovačovských z Cimburka** náleží předky svými do Čech, jak již Martin z Tišnova, professor na universitě pražské (1470—1480), ve své latinské básni na oslavu Cimburků složené praví. Miroslav, zakladatel kláštera Sedleckého u Kutné hory pocházel prý z rodu tohoto a vystavěl hrad Cimburk blízko Sedlace na ochranu nového kláštera. Podnes u Poličan na Páchu bliže Kutné hory jest mlýn „pod Cimburkem“ řečený, kteréžto jméno nám památku slavného tohoto rodu a snad i jeho hradu rodinného zachovalo. Západně od Kutné hory v okresích Kouřimském a Černokosteleckém ve vesnicích Chvatlinách, Mlékovicích, Struhařově, Hackách, Střimelicích a Zvanovicích Cimburkové buď sídlili, buď statky své měli, rovněž jako na sousedním Benešovsku v Jemništích, na Jílovsku v Pětichostech, na Vlašimsku v Dalkovicích, u Humpolce ve Vojislavicích u Německého Brodu na Lipnici, u Pardubic na Blatníku a na Bohdánči. Na těchto jistých zprávách zakládáme též svou domněnkou, že Albertus

³⁹ Archiv řádu maltanského v Praze. — ⁴⁰ Tamže.

de Poděhus, jenž roku 1298. daroval kostelu Pražskému Máslovice a na pečeti posud zachované⁴¹ helmici má, nad níž liška v pravo běží, jest též rodu Cimburského, jehož potom začátky až do Slivna u Benátek sáhají, poněvadž otec Alberta Poděhuského, Jarošius magnus, slavný vítěz Kressenbrunnský, byl zase synem Alberta ze Slivna v létech 1233. — 1240. jmenovaného. O Poděhusích soudný čtenář nebude pochybovat, že se mají hledati tam, kde nyní Hrádek červený jest, jenž také vždy Hrádek nad Poděhusy ve starších pamětech se jmenuje, ježto bezprostředně se statky Cimburků na Kouřimsku sousedí a jmeno osobní Albert opakuje se u našeho Alberta de Poděhus od roku 1223. po čtvrté v též rodě, nepočítaje četných Albertů a Jarošů pozdějších. Největší obtíž jest, že lišky jako klenotu jsme posud nenašli u Cimburků, nýbrž jen paví pera a křídla. Ale zkušenosť v heraldice české nás učí, že právě v tu dobu, kdy pan Albert z Poděhus žil, jednotliví členové velkých a mocných rodů ze spolku a svazku rodinného se vytrhše, nový erb si vzali, jenž s původním rodinným erbem jejich buď malokterý kus nebo dokonce nic společného neměl, jakož jsme nahore u Hroznatovců, Wartenberků a Wolfsteinů ukázali. Ba že pouhou okrasou zvířata byla, vidíme v téže době na erbu štýrských pánů z Wildonie, kteří nad erbem rodinným (třemi srdecovitými listy) pardála ještě na pečeti měli. Erb u Cimburků později obvyklý tři cimbuří nalezli jsme r. 1320. u Bernarta z Cimburka a u Alberta a Ješka z Poděhus,⁴² jen že Bernart má na helmici dvě křídla složená, cimbuřím okrášlená a Poděhuští páni nemají žádné helmice. Rodu Cimburků Palacký sám věnoval krátkou monografi na oslavu Ctibora Tovačovského z Cimburka, nejvyšší hejtmana markrabství a slavného českého spisovatele a my zde jen tolik podotýkáme, že u Tábora ve Hrobech a v Radeníně odpovídají poslední členové této rodiny pod svými náhrobky Václav Tovačovský, jenž r. 1593. zemřel a Alžběta Homutová z Cimburka r. 1622. zemřelá.

Engelhart z Wildsteina, jehož erb břevno příčné středem štítu se nesoucí na pečeti od r. 1297. se zachoval,⁴³ náležel k slavnému rodu Notthaftů v Chebsku a Bavořích osedlému, kde členové jeho dle Drivoka truksasy Řezenskými a Pasovskými byli. V Čechách na slovo vzata byla větev toho rodu, která na okresních městech Falknově a Wildštejně až do roku 1325. vládla. V Bavořích podnes svobodní pánové Nothaftové s erbem svých praotců žijí.

V sakristii děkanského chrámu Páně Čáslavského nalézá se náhrobek s nápisem Jistislaus na hoření obrubě kamene, pod níž osoba mužská ve staročeské říze stojí, držíc v levici trojhranný štít, na němž erb pánu Slavatů z Chlumu a z Košumberka se nese: 2 břevna napříč položená,

⁴¹ Archiv kapituly Pražské. — ⁴² C. k. státní archiv Vídeňský. — ⁴³ Tamže.

která též se třemi se střídajíce, modrá byla ve zlatém poli proti červeným Svojšinským v bílém poli. Jistislav, syn pana Bleha ze Chlumu, připomíná se r. 1288. a proto můžeme s panem kollegou Aug. Šedláčkem směle ten náhrobník ještě do XIII. anebo na začátek XIV. stol. položiti. Hrad Chlum, odkud se Slavatové psali, byl ve vsi stejnojmenné na Čáslavsku a rod pánuv jeho vynikl nejvíce Vilémeim Slavatou, hrabětem z Chlumu a Košumberka, nejvyšším kancléřem království českého (1628—1652) jehož rod až do vymření (r. 1691.) panství Jindřichův Hradec po pánech z Hradce držel, aby je potom nynějším vladařům tamějším, hrabatům Černínům z Chuděnic dědictvím odkázal.

Seznam svůj nejstarších pečeti a erbů končíme náhrobkem pana Hrona z Pacova v kostele Pacovském u Tábora. Rovná se památník tento žulový, hledíme-li k místu nápisu, ku štítu, k úpravě osoby a ku rozměru všem, úplně náhrobu pana Jistislava z Chlumu, tak že oba z jedné doby pocházejí. Erbu ovšem byli oba pánové rozdílného: pan Hron má kroky na štítě svém, jakou také jeho potomci se vyznamenávají, kteří záhy z Pacova na Moravu se vystěhovali: Oldřich z Pacova držel Loučku a Falknov na Jihlavsku r. 1366., po němž na Falknově r. 1378. Hron z Pacova seděl. Jan a Havel bratří z Pacova drželi r. 1360. Lovětin a po Ješkovi či Janovi zůstala pečeť s kroví v archivu Jindřichohradeckém od roku 1353. Hynek z Pacova byl roku 1414. hejtmanem Brněnským a poslední nám známý člen této rodiny jest Havel z Pacova r. 1449. na listu archivu svrchu jmenovaného podepsaný. Vzácnost heraldická na náhrobu pana Hrona Pacovského jsou 2 štítky s kroví, které kromě hlavního erbu ještě na pažích jeden na pravém, druhý na levém umístěn jest, připomínajíce nám obvyklá ve Francii do r. 1330. křidélka (ailettes) na podobných památnících vysoké šlechty; v Němcích jsme našli tyto štítky mimo hlavní štít na náhrobu Oldřicha hraběte Wirtenberského r. 1265.

Prameny, kterých jsem k práci této použil, jsou: C. k. státní archiv ve Vídni, kr. státní archiv ve Mnichově, kr. státní archiv v Drážďanech, kapitolní archiv v Praze, kapitolní archiv Vyšehradský, archiv řádu maltanského v Praze, archiv řádu křížovnického v Praze, archiv c. k. universitní knihovny v Praze, archiv fakulty filosofické v Praze, archiv musea království českého, archivy knížat Švarcenberků v Třeboni a na Orlíce, archiv hraběte Černína v Jindřichově Hradci, archivy měst: Budějovic českých, Budyně, Kašperských Hor, Loun, Mladé Boleslav, Německého Brodu, Pelhřimova, Plzně, Soběslavi, archiv dominikánského kláštera u sv. Jilji v Praze, Erbenova a Emmerova Regesta regni Bohemiæ, Bočkův Diplomatář moravský, Sommerova Topografie Čech, Volného Topografie Moravy, Prameny dějin českých, Palackého Dějiny národa českého a Přehled nejvyšších důstojníků zemských v Čechách, Bočkův Přehled nejvyš-

šich důstojníků zemských na Moravě, Časopis musea království českého, Časopis matice moravské, Archeologické památky, Archiv český, Slovník naučný, Paprockého Diadochos a Zrcadlo, Jana z Pouchova Kosmografie, Dvorského a Emlera Zbytky nejstarších desk půhoných, Desky zemské a dvorské v Praze, Bibliotheka místních dějepisů redakcí Vlasákovou vydávaná od Urbánka, Schlesinger's Stadtbuch von Brüx, Hefner's Heraldik, Hefner's Bayerischer Adel, Hefner's Adel von Galizien, Pangerl's Urkundenbuch des ehemaligen Cistercienserstiftes Goldenkron, Pangerl's Urkundenbuch des Cistercienserstiftes Hohenfurt, Sphragistische Aphorismen vom Fürsten zu Hohenlohe-Waldenburg, Jahresbericht der Staats-Ober-Realschule in Troppau für das Schuljahr 1880--81, Dr. Lind: Über mittelalterliche Grabdenkmale, Verhandlungen des historischen Vereines von Oberpfalz und Regensburg, Frast: Urkundenbuch des Stiftes Zwettl, Schematismus für das Königreich Böhmen auf das Jahr 1808, Monatsblatt des heraldisch-genealogischen Vereines Adler, Ritter d' Elvert: Beiträge zur Geschichte der böhmischen Länder im XVII. Jahrhundert, Libri confirmationum a Libri erectionum, co tiskem vyšlo.

Kdo mně jakoukoli zprávou radni a pomocni byli, těm díky tuto činim veřejné a hotov jsem, kdyžby kdo pramen si přál znáti, z něhož jsem čerpal jednotlivé zprávy, na požádání jej naznačiti.

